MAGYAR MADÁRTANI
INTÉZET KÖNYVTÁRA
Leltári szám:
Könyvszám:

XX. ÉVFOLYAM

XV.—XVI. SZÁM

1924. VIII. 1.—15.

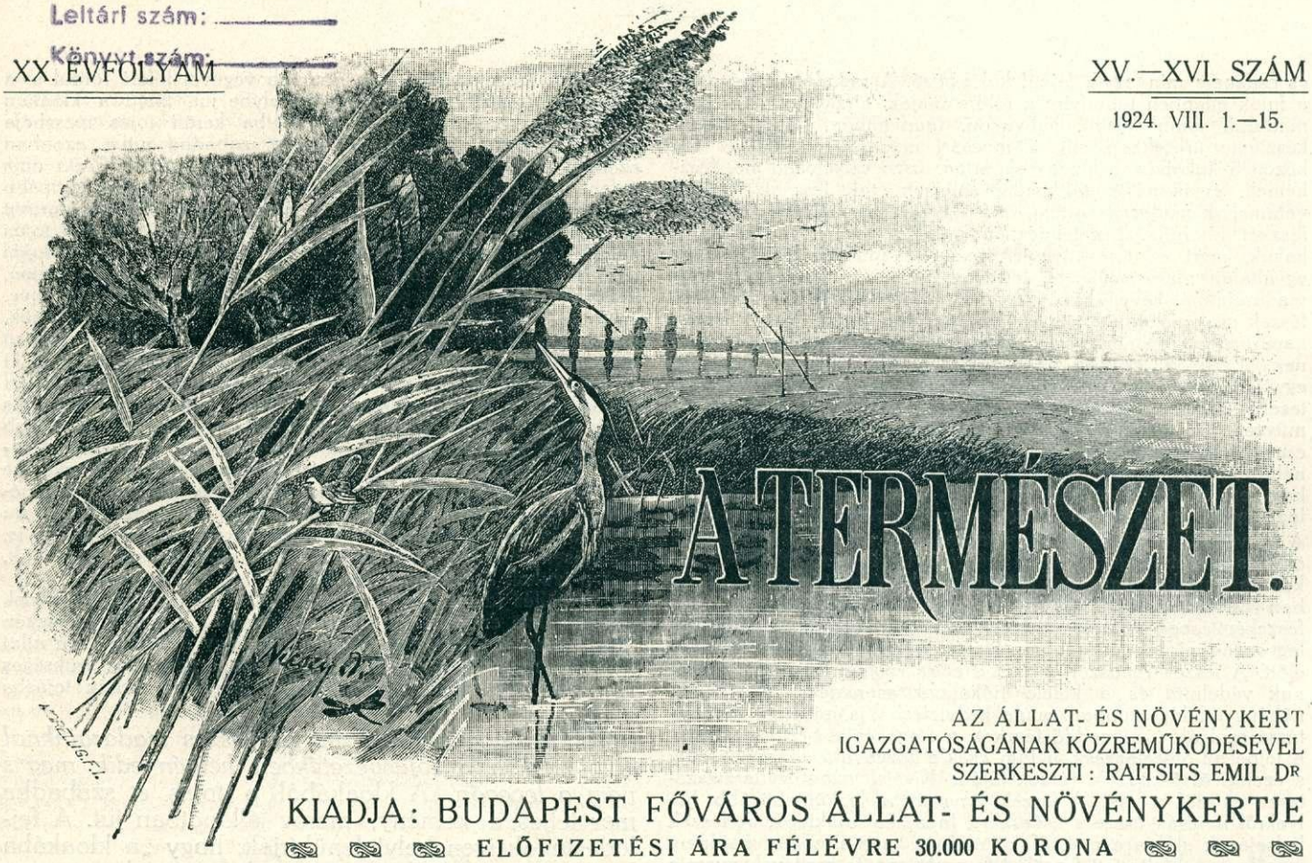

A TERMÉSZET.

AZ ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERT
IGAZGATÓSÁGÁNAK KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL
SZERKESZTI: RAITSITS EMIL DR

KIADJA: BUDAPEST FŐVÁROS ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJE

ELŐFIZETÉSI ÁRA FÉLÉVRE 30.000 KORONA

A madarak életmódja és mezőgazdasági szerepe.

Írta: *Keller Oszkár dr.*

A madarak testének bonctani sajátságai után ismerkedjünk meg a madarak életműködésével is. Ezek során, nézzük először a madarak repülését.

A madár repülőképessége főképpen a szárny alakjától függ. A szárnyat alkotó tollak felül domborúak, alul pedig homorúak, így az egész szárny ívelt. Amint a madár gyorsan lefelé mozgatja a szárnyát, megsűrűsíti maga alatt a levegőt s ez a szárnyak felemelésekor ki akar terjeszkedni s rugalmasságánál fogva felemeli a madár testét. Így történik a repülés. Az evezőtollak, hogy a levegő rugalmasságát teljesen kihasználhassák, a szárnyak lecsapásakor szorosan záródnak, a szárnyak emelésekor azonban az egyes evezőtollak között az összeköttetés meglazul s a levegő átjárhat a tollak között. A repülésre a szembejövő mérsékelt szél a legkedvezőbb, a hátulról jövő azonban megnehezíti a repülést, mert felborzolja a tollakat. Az erős, viharszerű szél azonban, bármilyen irányú legyen is, sohasem kedvező a repülésre. A hosszú, keskenyszárnyú s merevtollú madarak a legügyesebb és leggyorsabb repülők, míg a szélesszárnyú és puhatollú fajok, általában nehézkesen repülnek.

Amennyire otthon érzi magát a madár a levegőben, éppen annyira nehézkes a szárazföldön. Vannak ugyan kitünően futó madarak is, a nagy többségen azonban meglátszik, hogy nem futó életmódra termett. Kevés kivételtől eltekintve, általában a legjobbröptű madarak a legrosszabb futók. A földön való mozgás milyensége a láb alakjától függ. Általában futó, ügető, ugró, lépkedő, járkáló s végül csúszó mozgást különböztetünk meg.

A madarak egyrésze ügyesen úszik, sőt egyes fajok határozottan vízi életmódúak. Ezeknek sűrűbb a tollazatuk és állandóan kenegetik tollaikat a farkmirigyekben kiválasztott zsírral, ami megakadályozza tollaik átázását. A vízimadár ujjai között úszóhártya feszül ki és lassúbb úszásakor lábaival felváltva evez, csak gyorsabb úszáskor használja mind a kettőt egyszerre. A vízimadarak nagyrészt vízirovarokkal és halakkal táplálkoznak, ezért a bukásban is ügyesek. Némelyek úgy buknak, hogy a levegőből csapnak bele a vízbe, mások ellenben a víz színén kisebb-nagyobb ugrásokat téve buknak alá. Az előbbiek már előre kiszemelt prédára csapnak le és *csapva bukóknak* hívjuk őket, az utóbbiak azonban huzamosabb ideig a víz alatt maradnak s ott ide-oda úszkálva keresik meg táplálékukat. Ezen utóbbiak az *úszva* vagy *ugorva bukók*.

Némelyik madár a *kúszáshoz* is kitünően ért. Ebben a tekintetben a harkályok a legtökéletesebbek. Ezek kizárólag karmaik és farkuk segítségével kúsznak anélkül, hogy szárnyaikat egy kissé is megmozdítanák. A legtöbb kúszó madár alulról felfelé kúszik és csak az ágak felső oldalán mászkál, egyesek azonban fejjel lefelé is kitünően kúsznak, mások pedig az ágak alsó oldalán is mozoghatnak.

A madarak éneke öntudatos működés és mindig valami határozott érzésnek a kifejezője. Bár a különböző fajokat határozott ének jellemzi, mégis ugyanaz az ének egyénenként és a körülményekhez képest is egészen más lehet. Egészen más a hangnak az árnyalata akkor, midőn pl. a madarak egyszerűen egymást hívják, vagy ha örömüket, bánatukat, szeretetüket stb. nyilvánítják. És nemcsak az ugyanazon fajhoz tartozó madarak értik meg egymást, hanem egyik-másik óvatosabb madár íntőfüttyét az egész madársereg figyeli s így ezek, mintegy őreivé válnak társaiknak. Az éneklőtehetség nem egyformán sajátja a különböző fajoknak. Egyesek alig hallatnak nehány, rövidke hangot, másoknak pedig kellemetlen, rikácsoló hangjuk van, a nagy többségnek azonban igen kellemes és változatos a hangja. Az éneklőmadarak a föld minden részében honosak, mégis legnagyobb számban az északi félteke mérsékelt égöve alatt élnek. Éneklőképességüket és hangjukat a vidék is nagyban befolyásolja, mert ugyanaz a faj a hegyvidéken másképpen énekel, mint a síkságon. Az éneklés a szaporodás szolgálatában áll és az a célja, hogy a párok megnyerjék egymás tetszését. Éppen ezért a párzás idején és költéskor legszebb az ének, a költés után ellenben, a legtöbb madár elhallgat. Tulajdonképpen a hímek az igazi énekesek, a tojók rendszerint csak egyes rövidke szólamokat hallatnak.

A *szaporodás*, mint a legtöbb állatnál, úgy a madaraknál is évszakhoz kötött. A költés mindenütt tavasszal történik. A legtöbb madárfaj egynejűségben él, a soknejű faj elég ritka (tyúkok), többférjűségben pedig csak a kakuk él. A hitves kiválasztása természetesen a madaraknál sem folyik le símán, a hímnek sokszor igen nehéz küzdelmébe kerül a tojó szerelmének megszerzése. A párzás után a madarak nagy többsége fészket rak. A fészeképítés módja madarainknál igen változatos

és csaknem mindegyik fajnál különböző. A ragadozók magasra, a futók ellenben többnyire a földre rakják fészkeiket. Az erdei madarak lomb között, gallyakon, faodvakban, vagy maguk készítette üregekben, míg a mocsári madarak a nád és sás között a kákában, a vizenyős parton, úszó szigeteken stb. fészkelnek, egyik-másik faj pedig sohasem rak fészket, hanem valamelyik madárnak otthagyott, vagy erőszakkal eltulajdonított fészkét bitorolja. Legélelmesebb mindenesetre e tekintetben a kakuk, mert ez tojásait más madarak gondjaira bízza s így egyáltalán nincs szüksége fészekre. A fészek alakjára nézve madarainknál kevés egyöntetűséget találunk. A legkezdetlegesebb fészek csak néhány növényszálból összefont gyenge váz, a földbe kapart kicsi gödör, melyet a gondosabb fajok esetleg ki is bélelnek. Ezeknek csupán az a rendeltetésük, hogy a tojásokat együtt tartsák. Az ágakon fészkelő madarak már sokkal tökéletesebb fészket építenek, sőt közöttük találjuk a legnagyobb művészeket. Bár a fákon fészkelő madarak közül is egyeseknél csak annyiból áll a fészeképítés, hogy jól-rosszul összefonnak néhány ágacskát, a legtöbbje mégis olyan ügyesen szerkesztett, hogy emberi kéz sem alkothatna ügyesebbet. A fészeképítésben legnagyobb művészek a szövőmadarak, a csuszkák és a fecskék. A szövőmadarak fűszálakat, gyapjas növényi részeket fonnak össze s ezeket maguk sodorta szálacskákkal összevarják. A fecskék és csuszkák agyagból készítik fészkeik falát, melyet szájukban benyálaznak és így azt puhábbá, ragadósabbá teszik. A fészeképítésben az a főcél, hogy az minél puhább és melegebb legyen és minél nehezebben tünjék fel az ellenséges szemek előtt. A fészek rendszerint arra a célra szolgál, hogy a tojásoknak védelmül és a kikelő fiókáknak menedékül szolgáljon, néhány madár azonban csupa kedvtelésből is épít nem szaporításra szolgáló ú. n. meddő fészket. A fészeképítésben rendszerint a tojóé az oroszlánrész, a hím csak a hozzávaló anyagot hordja s ezenkívül őrködik a fészek táján. Kivétel azonban természetesen ez alól is van. A fészek anyagát a legkülönbözőbb helyekről hordják össze s csőrükkel, lábaikkal alakítják. A fészek belsejének alakja a mell alakjától függ, mert a madár majdnem merőlegesen feltartott farokkal forog benne és mellével nyomja össze. Néha egy nagyobb területen számtalan ugyanazon fajhoz tartozó madár fészkel együtt, amidőn *fészekteleprő*l beszélünk.

A madarak kivétel nélkül tojásokat raknak. A tojás női ivartermék, mely a petefészekben fejlődik, ahol fiatal korban 500 - 600 tojáscsíra van. A levált tojáscsíra a tojásvezetőbe kerül, ahol az ott levő nagyszámú fehérjemirigy váladéka beborítja, majd a tojásvezető izomsejtjeinek összehúzódásával, annak tágultabb részébe jut, ahol kiképződik a tojáshártya, a mészhéj és a jellemző tojásalak. A tojás, a tojásvezető izomrostjainak összehúzódásakor tompább végével kifelé fordul s a tojásvezető tágultabb részébe, a hüvelybe jut, majd a kloakán keresztül a szabadba jut. A kloakálba került tojás mészhéja még teljesen puha, összenyomható, a szabadba jutva azonban azonnal megszilárdul.* A tojás részei: a *(mészhéj Testa ovi)*, amely alatt *kettős hártya* található, ez azonban a tojás tompább végén nem simul teljesen a mészhéjhoz, hanem közöttük *légüreg (Cavum aereum)* található. A mészhártya alatt van a *tojás fehérje (Albumen)* s ebben a finom szikhártyával borított *tojás sárgája (Vitellus)*. A tojás sárgáját, hogy ide-oda ne mozogjon, mindkét sarkán a csavarodott *jégzsinor (Chalaza)* tartja kifeszítve. A tojás sárgájának középső részében a tojás szikét találjuk, melynek legfelső, kivülről kis szemcsealakú fehér foltnak látszó része a *csíra*, vagy *kakashágás (Cicatricula)*. Ebből fejlődik ki osztódás útján az embrio, mely kikelésig a tojás többi részéből táplálkozik. A tojás nagysága, alakja, valamint színe az egyes madárfajra jellemző. Alakja és nagysága a tojásvezető tágultabb részétől függ, színre pedig az a jellemző, hogy az odúban fészkelő madarak tojásai többnyire fehérek, a szabadon fészkelőké ellenben többnyire foltosak s alkalmazkodnak a környezet színéhez. A tojások száma szintén fajok szerint változik. Többnyire 4—6 tojást találunk egy fészekaljban, de van olyan madár is, különösen a nagyobb ragadozók között, amelyik csak egyet tojik, míg a tyukok 20—24-et is tojnak.

A költés ideje, az ugynevezett *kotlás* alatt, a madár testének hőmérséklete erősen felemelkedik. Kotláskor a madár a fészkén ülve marad és vagy csak az egyik, vagy mindkét ivarú állat felváltva melegíti a tojást. A csíra szaporodásához szükséges feltételek: 37·5—40 C⁰ hőmérséklet és levegő. Amelyik tojásba

---

* *Megfigyelésem szerint az összes madarainknál a tojás héja a tojásvezetékben keményedik meg s nem a levegőn.* A kloakából a tojás a szabadba már teljesen kemény, merev állapotban jut. A fejlődéstanok igen helytelenül írják, hogy „a kloakába került tojás mészhéja még teljesen puha, összenyomható, a szabadba jutva azonban azonnal megszilárdul". A tojás héja már a tojásvezetékben keményedik meg, erre vonatkozó kétséget kizáró tapasztalataimat már az „A Természet" 1920. évi V. szám 56. oldalán „Megfigyelések a budapesti tyúkokról" című ismertetésemben közreadtam.

A szerkesztő.

BÁRÁNYFELHŐK.

Hányszor nézünk messze, messze,
Messze túl a tengerekre . . .
S édes csenddel száll a lelkünk
Messze útra,
Csókos multba
S hosszan, soká elmerengünk . . .

Elmerengünk egy-egy képnél,
Rövidszoknyás tündérkénél:
Milyen is volt haja, szeme?
A fényképe
Nevetése
Most is kérdi, emlékszem-e?

Hányszor hallunk egy-egy nótát,
Mi visszahoz egy szép órát,
Gyerekkori boldog táncot . . .
Szemek szavát . . .
Szívek dalát . . .
S véle minden tündérálmot . . .

Elmerengünk egy-egy bókon,
Gyerekkori csacska csókon,
Mikor azt még lopva kaptuk
Ülve körben,
Játék közben
Pirult arccal visszaadtuk . . .

Hányszor is hív vissza a mult!
Gyöngyös írás, régen fakult . . .
Egy-egy lopott, dugott levél . . .
Egy kézfogás,
Egy mosolygás
Most is szeret, most is beszél.

Kart a karral összefűzve,
Mint két virág összetűzve,
Milyen szép is volt az élet!
Sugdolództunk,
Csókolództunk
S felépült a fecskefészek . . .

Hányszor nézünk így el messze
Álomszóró napkeletre
S járunk a mult édenében . . .
S messze úton,
Csókos multon
Megöregszünk észrevétlen . . .

Megöregszünk, megtörődünk . . .
S amit régen lesve-lestünk:
Félve nézzük a jövendőt!
És kergetjük,
Hessegetjük
A sok kósza bárányfelhőt.

MÓRA LÁSZLÓ

nem juthat kellő mennyiségű levegő, az megzápul. A kotlás ideje a különböző fajoknál általában 18—26 nap között váltakozik. Ha az embrio elérte teljes kifejlődését, akkor ide-oda mozog a tojásban, a tojáshéjat — esetleg anyja segítségével — feltöri és előbúvik. A fiókák a kikelés pillanatában fajonkét különböző fejlettségűek. Azokat a fajokat, amelyeknek fiókái a kikelés után azonnal, vagy rövid idő múlva elhagyják a fészket: *fészekhagyóknak*, azokat pedig, melyeknek fiókái hosszabb ideig a fészekben kénytelenek maradni: *fészeklakóknak* nevezzük. A fészekhagyók pelyhesek, a fészeklakók csupaszok.

A *tollazat* kifejlődése összefügg az állat növekedésével és a felnőtt korban éri el teljes kifejlődését. A tollazat színében beállott változásokat a *kopás*, *átszinesedés* és *vedlés* okozza. A kopás abban áll, hogy huzamosabb használat után a tollak egyszerűbb színezetű hegye lekopik, a középső rész élénkebb színezete jobban érvényesül, így a madár tollazata szinesebbnek, ragyogóbbnak tűnik fel. Az átszinesedésnél az egyes tollak új színeket kapnak. A fiatal réti sasoknak például sötét tollazatuk van, ellenben az öregeknek a farka és a feje fehérré válik. Az átszinesedésnek az oka még nincs kellőképpen tisztázva. A vedlés rendesen a kotlás után történik és abban áll, hogy a madár huzamosabb használattal megkopott tollazatát leveti és helyette újat növeszt. A vedlés a test különböző részein kezdődik és többé-kevésbé egyenletes. Hogy a vedlés meddig tart, arra határozott feleletet nem adhatunk. Némelyik faj egy-két hét alatt átvedlik, míg másoknál, pl. a sasoknál ez a folyamat évekig is eltarthat. Ha a vedlés menete elakad, az állat megbetegszik, mert tollainak megújítása feltétlenül szükséges. A madarak *életkorára* nézve általában azt mondhatjuk, hogy tovább élnek az emlősöknél. Leghosszabb életűek a ragadozó madarak.

A madarak *tartózkodási helyüket* tekintve nagyon különbözők. Az élelemszerzés könnyű, vagy nehéz voltától függ szaporaságuk, tehát a folyókkal, patakokkal átszelt dombokkal, tavakkal, erdőkkel tarkázott területeken mindig több madarat találunk, mint az egyhangú síkságon, vagy a zord hegyvidéken, ahol az életviszonyok és a táplálék egyoldalúsága, rendszerint csak kevés fajt tud kielégíteni. Leggazdagabb madarakban a térítők köre, ahol a vidék változatossága és az életviszonyok sokoldalusága majdnem minden fajnak az igényét kielégíti. A madarak anyagcseréje igen gyors, sokan csaknem mindaddig esznek, míg ébren vannak, minden zeg-zugot összekutatnak táplálék után és minden ehető dolgot megemésztenek. Táplálékuk igen sokféle. A magevők növényi magvakkal, a gyümölcsevők bogyókkal, gyümölcsökkel, a rovarevők rovarokkal, a ragadozók hússal élnek, mások pedig, mint a varjak, mindenféle eledelhez hozzányúlnak, sőt dögevők is előfordulnak közöttük. Egyrészük az erdőben, mások a kertekben, ismét mások a vízben, mocsarakban stb. keresik táplálékukat.

A madarak életük nagyrészét nem töltik a szorosabb értelemben vett otthonuk környékén, hanem időnként kisebb-nagyobb utakat tesznek. Az utazás lehet *költözés*, *vándorlás* és *kóborlás*. A költözés *határozott* időhöz és irányhoz kötött, évenkint ismétlődő jelenség, amely nagy távolságokra, más világrészekre vezet. Ezzel szemben a vándorlás nincs határozott időhöz és irányhoz kötve. Okai a kedvezőtlenné vált életviszonyok s ha ezek megszűnnek, a vándorlás véget ér s nem ismétlődik. A kóborlás abban különbözik a vándorlástól, hogy kisebb területre terjed ki, de okai ugyanazok.

Az európai madaraknak kb. fele költöző. Minél korábban jön vissza valamely madárfaj, annál későbben távozik ősszel és visszont. Elutazásuk előtt az ugyanazon fajhoz tartozó madarak rendesen csapatokba verődnek össze, néhány napig ugyanazon a helyen időznek s csak akkor indulnak útnak, midőn már számuk kellőképpen megerősödött. Az indulók valószínűleg azt az utakat használják, amelyeken évezredek előtt északfelé előrenyomultak és visszahúzódtak. Úgy látszik, hogy a területnek időközben való átalakulása sem változtatott útirányakon. A vonulás módja fajonkint változik. Némelyik faj szabályos V vagy 1 alakban, mások egyenes vagy hullámos, kígyózó vonalban repülnek, egyes fajok pedig alulról többé-kevésbé szabályosnak látszó nagy tömegekben. Egyesek igen nagy magasságban, pihenés nélkül repülnek, mások azonban a magasból hirtelenül levágódnak, egy ideig a föld színe táján repülnek tovább, majd lassan ismét felemelkednek. A gyengéb madarak csak lassan továbbterjeszkedve, bokorról-bokorra szállva és gyakran megpihenve vonulnak, a nehézkesröptű futómadarak útjuk nagy részét gyalog teszik meg, a vízimadarak pedig úgy kimélik szárnyaikat, hogy ahol tehetik, úszva vonulnak tovább. A költözést nagyon befolyásolja az *időjárás*. Általában a költözés az izobárok és izothermák irányában történik s csendes időjárás mellett a legkedvezőbb, erős szelek azonban akadályozzák a vonulást. Minél korábban tavaszodik és minél kedvezőbb az ősz, annál tovább maradnak nálunk a költöző madarak. Minél szebb az időjárás, annál kevesebb költöző madarat látunk, mert ilyenkor ritkán szakítják meg útjukat. Rossz időjárás esetén azonban feltűnő a vonulás, mert ilyenkor gyakran megállnak pihenni, amiért ilyenkor sok költöző madarat látunk. A költöző madarak a síkságokra legkorábban, a hegyvidékre pedig legkésőbben érkeznek meg, viszont legkorábban távoznak a hegyekből és legkésőbben a síkságról és a vízek környékéről.

A költözés módozatainak és indítóokainak megismerése már régóta izgatja a kutatókat. A költözés azonban olyan

---

Kakasviadal.

(Pillantfölvétel.)

Falusi kúria ámbitusán pipázgatunk. Jégbehűtött bor van előttünk nagy, iratos korsóban. Az udvar ájuldozik a rekkenő melegben, őrjöng a kánikula. A háttérben rucák feredőznek s jókedvű hápogásukkal fölverik a csendet. Házigazdám öreg legény s nagyokat hallgat. Sok beszéd szegénység. Agyonpolitizáltuk egymást s most magábarévedve ül. Ám éles kotkodácsra rezzenünk.

Aranytűz-tollú fiatal kakas fut az ámbitus felé, nyomában a szürke kakaskirály lépdel, előle menti életét. A tyúksereg utánuk tódul riadtan. Kotkodács! A nemzetes úr a kakasra mutat a pipaszárával.

— Ölik egymást... Hetek óta figyelem. Az öreg kakas boldogan élt a tyúkjai körében, de idővel felserdült Náci, a fiatal kakas s egyszer csak azon vette észre magát az öreg harambasa, hogy a házanépe lassankint elfordul tőle és az ifjú hódító pártjára áll...

A fiatal kakas lekukorcol, berzengeti a tollát és szembenéz üldözőjével, de az öreg kakas vágása helybe talál s az ifjú szerelembitorló vérző tarajjal menekül az ámbitus elé.

— Én már magukra hagyom, intézzék el egymás közt — legyint a nemzetes úr. — Meg kell értenünk a vén kakas fájdalmát s meg kell értenünk a fiatal hódító jogát is... Hónapok óta tart a féltékenységi per s a tettenkapott fiatal gazfickót sokszor megtépázta az öreg. Nézd csak!

A két kakas szemben áll egymással. Az öreg harcos a sarkantyújára emelkedik s valamelyest hátrabillenve nézi családi boldogsága megrontóját. Náci kakas lehúzódik, hogy nyaka szinte a porban hempereg. Várja az ütést.

— Kotkodács! — hasogatja az udvart a kétségbeesett tojók kardala.

A vén kakas ellenfele fejebúbjára sujt, amelyet már meglehetősen kopaszra vert. Náci kakas meginog, aztán hátrahúzódik, majd hirtelen oldalt pattan és visszavág.

— Kotkodács!... — lelkesítik a tojók.

Elbillen a vén kakas feje s a jobb szeméből vér buggyan. Több se kell! Náci csőre fergetegesen kopog a fején, veri, vágja, tépi a tollát s határtalan dühvel hasogatja kihalványodott tarját.

— Megöli! — szól ijedten a nemzetes asszony. — Hess, a pokolba! — suhint a fiatal kakas felé. — Szegény Pista...

Öreg Pista kakas a félszárnyára roskad s a csőrét szétejti. A jobb szeme fityeg. A tyúkok hangos kotkodálással viszik az udvar végébe az ifjú hőst.

— Lám, milyen hálátlanok... — mormogja a nemzetes úr.

— Elbánt szegénnyel — duruzsol a nemzetes asszony. Kiverte a félszemét... Megállj csak, beste lelke, — fenyegeti a győzőt, — tepsibe kerülsz!

Lelocsolja vízzel az öreg veteránt s ez magához tér. Szétnéz úgy félszemvést, a tyúkjait keresi.

— Kuko-rikú-ú! hívja őket rekedten.

Hangjában fájdalom remeg. A csüdjére áll s mégegyszer harsányat kukorékol. És vár...

— Kotkodács (hallgasson kend)! — vág vissza egy nyelves tojó.

— Elhagyták, — bólogat nemzetes bátyám csendes rezignációval.

Öreg Pista kakas megrázkódik s keseredett haragjában fölpillant a felséges Napkorongra, kinek a jövetelét hajnalonta ő kiáltotta ki először és leghangosabban az egész faluban. Egy pillanatig úgy tűnik, mintha térden állva imádkoznék hozzá, aztán fölegyenesedik s lép egyet keményen, majd magáll, mintha az eshetőségeket mérlegelné...

— Kukorikú!

jelenség, mely kizárja a lehetőségét annak, hogy egyes, elszigetelt kutatók megfigyelései felderíthessék a költözés egész lefolyását. A költözés sok homályos részletének teljes kiderítése csak úgy volt lehetséges, ha a madarak vonulásának, életmódjának tanulmányozására, a megfigyelők mindenütt feljegyzik a megérkező madarak számát, faját, a meteorológiai viszonyokat és a madártani középpontokban, az egyes országok, végül az egész földgömbről beérkező időrendi adatokat, évek hosszú során át egységesen, tervszerűen feldolgozzák. E végből minden művelt államban madárvonulási megfigyelő hálózat létesült. Ezen adatok feldolgozása különösen hazánkban kifogástalan, míg a külföldi államok nagy részében, csupán csak az egyes vonulási adatok feljegyzésére szorítkozik. A megfigyelések megkönnyítése végett, a költöző madarakat lábgyűrűzni szokták, amely célra különböző átmérőjű aluminiumgyűrűket alkalmaznak. Minden aluminiumgyűrű számmal ellátott és rajta van az ország, állam madártani középpontjának pontos címe, amely a madár gyűrűzését végezte. Az aluminiumgyűrűt, a vizsgálandó madarak fiókáinak csűdjére kell erősíteni, úgyhogy a könnyű gyűrű a madarat további kifejlődésében és később mozgásában ne zavarja. Ha vonuláskor az ilyen meggyűrűzött madarat valahol elejtik, értesítik az érdekelt madártani középpontot, amelyik a gyűrűzést végezte és ahol minden egyes meggyűrűzött madár száma és a gyűrűzés idefe fel van jegyezve. Az ily módon összegyűlt adatokból megállapítják az egyes vonuló madarak útirányát és telelőhelyét. Pl. az európai fehér gólyák (Ciconia alba Bechst.) útja Erdélyen át Afrika déli részébe, az egyenlítő alá vezet. Sok fáradságos munka vár még e téren a kutató ornithológusokra, amíg a vándormadarak pontos útját és telelőhelyét teljesen ismerjük.

A madarak mezőgazdaságilag nemcsak, hogy nem károsak, vagy közömbösek, hanem kevés kivételtől eltekintve, túlnyomóan hasznosak. A madarak az ember jólétének előmozdítására nélkülözhetetlenek és megbecsülhetetlen hasznos munkálkodásuk föltétlenül szükséges, hogy a természet háztartásában uralkodó egyensúly meg ne zavartassék. Az a hivatásuk, hogy megakadályozzák az állatvilág egyes csoportjainak, különösen a rágcsálóknak és a rovaroknak túlságos elszaporodását, amelyeknek kiszolgáltatva, az egész természet elpusztulna. Igaz, hogy a madarak sokszor kárt is tesznek s ez nem egyszer igen érzékeny, ennek azonban nem csupán az ember hanyagsága az oka. Ezzel szemben hasznos munkájuk akkora és olyan természetű, hogy annak hiányát egy másik állatcsoport, vagy az embernek a szorgalma sem tudná pótolni. Ezért tehát helyesen cselekszünk, mikor a madarakat oltalmunkba fogadjuk.

A hasznos madarak meghonosításának az a legegyszerűbb módja, ha biztos lakó- és fészkelőhelyeiket fentartjuk, vagy ilyeneket létesítünk. Kisebb területre szorítkozó, elszigetelt madárvédelem azonban, a madarak nagy helyváltoztatóképessége miatt nem lehet eredményes csak úgy, ha a szomszédunkban is éppen úgy védik a madarakat, mint mi. Éppen ezért terjesszük minél nagyobb körben a madarak ismeretét és hangoztassuk nagy hasznosságukat s ha ez nem vezet eredményre, hívjuk segítségül a törvényt, amely ma már a legtöbb államban kötelezővé teszi a hasznos madarak védelmét. A madarak meghonosodását és elszaporodását előmozdítják a különböző mesterséges fészekhelyek létesítésével. Minthogy legérzékenyebben az odúban költő fajok pusztulnak, ezek közé pedig a leghasznosabb madaraink tartoznak, elsősorban ezeknek kell segítséget nyújtani és számukra alkalmas tartózkodási helyet biztosítani. Erre szolgálnak a *fészkelő ládikák*, melyeknek még az az előnyük is megvan, hogy a hasznos rovarevőket oda telepíthetjük, ahová nekünk tetszik. E ládikákat olyan helyekre akasztjuk ki, amelyek az illető madárfaj fészkelésének legmegfelelőbbek, de mindig ügyeljünk arra, hogy a bejárójuk keletnek, vagy délkeletnek legyen, a ládika alját vegyük körül tüskével, hogy a macska vagy más hivatlan vendég látogatásától biztosítva legyen. A különböző nagyságú ládikák főtypusai a következők: *ctnegéknek való*, 3—3½ cm. átmérőjű bejárólyukkal. Ezt a ládikát kertekben, gyümölcsösökben, vagy erdőszéleken függesszük ki. A *szalakótáknak, vadgalamboknak, rozsdafarkúaknak, szürke légykapóknak való* ládikák bejáró-nyilása nem köralakú, hanem széles négyszögletű kivágás. Az odú 21—25 cm. átmérőjű s legalább 25—30 cm. mély. Vén, vastag fák törzsére, vagy ágaira meglehetős magasságban függesztendők ki. Bizonyos mértékben a nyiltan fészkelő madárfajok szaporodását is előmozdíthatjuk, ha az utak mentét, parkokat, mesgyéket, birtokrészek határait, használatlan földdarabokat fákkal, bokrokkal beültetjük. Igen ajánlatos nemcsak vadtenyésztés, hanem a madarak meghonosításának szempontjából remisek létesítése. A fásítás, ültetés úgyis sok kivánni valót hagy még hazánkban. Ne féljünk attól a kis árnyéktól, amit a fakoronák a gabonaföldekre vetnek s ne akadjunk meg azon, ha gyökereik a talajba nyúlva, a szántást nehezítik.

Télen a madaraknak fokozott védelemre van szükségük. Ilyenkor a hótakaró minden táplálékot elzár a madarak elől, ezért a hasznos madarak etetéséről, ha elszaporodásukat előakarjuk mozdítani, nekünk kell gondoskodnunk. *Etetőhelyeket* csinálhatunk a földön és a magasban valami deszkán. Mindkét esetben ügyeljünk azonban arra, hogy a hely széltől védett, lehetőleg délnek fekvő, napos és biztonságot kínáló legyen, azaz, macskák, kutyák, stb. ne alkalmatlankodhassanak ott.

Éles és kemény a hangja. Határozott parancs. Minden tojó itt legyen azonnal! Ám eszük ágában sincs. Valami leboruló imádattal sereglenek az udvar végében a győztes csábító köré.

— Pity-pity-pity-pity-pity . . . — hangzik a fiatal kakas hívó szava s a talált kukackát választott szerelmesének átadja hódolattal.

Öreg Pista kakas elámulva nézi. Hisz' ez valóságos palotaforradalom! Ilyen vakmerőséget még nem ért világéletében! Berzeng a tollazata, leguggol s határtalan dühvel megfutamodik.

— Újra kezdi, — csóválja fejét az öreg úr. — Szamár ez, nem kakas . . .

Lemegyünk, hadd lássuk a végső leszámolást. Pista kakas megáll az udvar közepén s harci riadót fúj. A tojók éktelen kotkodácsba törnek, aztán félénken sorakoznak az új kakas mögött, ki birtokába vette egyetemesen a szívüket.

— Kikirikí! — fogadja el a kihívást a Don Juán.

És megindul dölyfösen. Döntő csatára lépked. Csak addig volt nehéz, míg megtépázhatta a harambasa tekintélyét. Már nem fél! Övé a diadal, mert vele van az ifjúság és a szerelem.

Szembefordul mégegyszer kedvelt háremével az öreg kakas, megnézi s valami keserves hangot ad: Ez hát a női hűség? A tyúkok zavarukban keresgélik az elemózsiát. A vén kakas megrázkódik.

— Megöllek! — kurjan a csábítóra.

Összecsapnak.

— Kot-kot-kot-kot! . . . — rengeti az udvart a tojók kara.

Szárnya hegyén áll a fiatal kakas s dühödten veri ellenfelét. Élet-halálra verekednek. Hull a tolluk, surrog a szárnyuk, ahogy felszökdösnek. Vér biborog a tarajukból. Az utolsó küzdelem! A tyúkok riadtan futkároznak.

— Kot-kot-kot-kodács! . . .

Szédületes verekedés. Minden erejük megfeszül. Pista kakas nem bírja már, az ámbitus felé fordul: menti kivénhedt árva életét, de nincs kegyelem. A tyúkudvar koronázatlan királya hegyibe hág, veri, vágja, tépi, koppasztja szürke tollazatát s a vére hull, mint az apró cseresznyeszem . . . Megöli!

— Pista! — szalad ki a nemzetes asszony. — Szegény Pista . . .

Aléltan fekszik a porondon a vén fiú. A végét járja. Ölbe veszi a nemzetes asszony s könnyet perrent rá.

— Julis!

A szolgáló kiszalad.

— Fogd meg Nácit!

— Mit akarsz? — kérdi a nemzetes úr.

— Megsütöm.

— Ne bántsd! — mosolyog rá szomorúan. — Ez az élet . . .

A győztest számosan üdvözlik. A récedeputáció is fölvonul lelkes hápogással. Új főpapja vagyon Napistennek . . . kukorikú!

Lázár István.

HYMNUS.

Magyarok Istene
Hozzád sóhajt szívünk:
Vezéreld népedet,
Mert másként elveszünk.
Légy vélünk és segíts;
Nyújtsd áldó szent kezed';
Hallgasd meg szenvedő
Hű magyar nemzeted'.

Fromm Géza dr.

Kenyeret, burgonyát ne szórjunk az etetőre, mert ettől a madarak télen hasmenést kapnak.

Végül védjük a madarainkat *ellenségeiktől*, melyek vagy fiókáikat eszik meg, vagy a tojásaikat rabolják el. Ellenségeik közül a nyest, nyuszt, hermelin, kis menyét, görény, mókus, pelék, róka, vadmacska és a nagyobb ragadozó madarak a legveszedelmesebbek.

A természetes és a mesterséges gyanták.

Ismerteti: *Windisch Rikárd dr.*

Erdmann-König általános árúisme nagy munkájában alábbi módon ismerteti a *természetes gyantákat*: A természetes gyanták a növényi testnek többnyire beteges anyagcsere termékei. Lehetnek szilárdak, félszilárdak vagy folyékonyak. Víz és savak nem oldják. Borszeszben, étherben, szénkénegben és terpentinolajban feloldódnak. Chemiai összetételüket tekintve nitrogénmentes, oxigénben szegény és széndús vegyületek elegyei. Részletesebb chemiai összetételük csupán csak a szakembert érdekli.

Három jellegzetes csoportra oszthatók: I. a mézgásgyanták, II. a tulajdonképpeni gyanták és III. a balzsamok csoportjába. Az elgyantásodási folyamat végső termékei a tulajdonképpeni gyanták. Ez utóbbiak oldatát illanó olajokban nevezzük balzsamoknak.

A mézgásgyanták gyanták és mézgák — gummi — elegyei. Ez utóbbiakhoz tartoznak a sárga festékül használt gummigutti, a myrha, az asa foetida és az egyházi szertartásoknál használt tömjén.

A gyanták közé tartoznak a sellak, a kopálgyanták, a mastix, a benzoëgyanta, a hegedűgyanta (kolofonium). Balzsamok a terpentin-, a peru-, a toluol, a copaivabalzsam és még számosan mások.

Vannak mesterségesen készített, u. n. műgyanták is. Az említett munka a műgyanták között említi a bakelit-et (Resinit, Kondensit) is. Eme készítmény tágabb értelemben kondenzációs, szűkebb értelemben polymerizációs termék is, amely phenolokból (karbolsav) és formaldehydből keletkezik.

A mesterséges gyantákat rendszerint formalinből (40%-os formaldehyd oldat) közönséges árúbeli karbólsavból vagy krezólból gyártják.

C. Ellis[1] „A mesterségesen készült gyanták és ezek alakítása" című munkájának bevezetésében az alábbi módon ismerteti a műgyantákat: A műgyanta bonyolódott összetételű, alaktalan, szerves — félkemény — vagy kemény anyag. Rendszerint chemiai reakciók útján készült testek keveréke. Számos fizikai sajátság, aminők a fény, a törési felület, a viszonylagos merevség — törékenység — tekintetében közönséges hőmérsékletnél megközelítik a közönséges gyantákat. Vízben oldhatatlanok. Melegítve vagy nyomásnak alávetve és megmelegítve ömleszthetők, illetve formálhatók.

Azonban úgy chemiai összetétel, mint kémszerekkel szemben tanusított maguktartásuk tekintetében, a természetes gyantáktól jelentékenyen különböznek. A megelőzőkben ismertetett műgyanták a továbbiakban két csoportba oszthatók.

Az egyik csoportba ama gyanták tartoznak, amelyek lényegében véve valaminő nem gyantaszerű anyagból, gyantásítóhatású testek behatása révén készülnek.

A másik csoportbelieket úgy állítják elő, hogy természetes gyantákra különböző chemiai kémszereket engednek hatni, amelyek azok összetételét és sajátságát módosítják. Az első csoportbeli műgyanták közé tartoznak a phenol-formaldehyd termékek, minők a bakelit, a cumarongyanta, a glycerin és a phtálsav kondenzációja révén képződő testek, a ketóngyanták,

[1] Synthetic resins and their plastics. C. Ellis. Experiment Station Record 49. kötet, 3. füzet, 207. lap.

MAGYAR KESERGŐ.

Nem tudom, hányadszor sírom el bánatom,
Mikor így tavasszal, ébredő illattal,
Életre csirázó földszagtól bágyadón,
Felpillant a lelkem.

Valami méla gond szíve támad bennem
S messzelátó szemmel, ezer dacos nemmel
Tagadja, titkolja, hazajáró kedvem
S nehéz búra búsít.

Pedig nincs panaszom, ami volna, szundít . . .
Elmult a haragom, — úgy élem a napom,
Mint akinek minden aja-baja múlik,
Ha mások mulatnak.

Dalom sincsen, csak egy, amikor ríkatnak . . .
Hogy is volna nótánk, amikor a kótánk
Idegen énekre, vad táncra biztatnak,
Uj muzsikaszóra.

Ősi táncunk ma már úgy él bennünk lopva,
Mintha ráserkenni nem merne ma senki,
Mintha futó kedvünk is a másé volna;
Keserű, borongó . . .

Hej, mert a mi táncunk: a magyar toborzó! . . .
Hát még az a nóta! — nem kell ahhoz kóta . . .
Bánatűző, kuruc, tettekre kurjantó:
Rákóczi-induló! . . .

Nem tudom, hányadszor sírom el bánatom,
Mikor így tavasszal, ébredő illattal,
Életre csirázó földszagra támadón:
Felvillan a lelkem.

FODOR PÁL.

Kinccsel bélelt patkányfészek.

A szegény ember kenyere lehet barna és mégis jóízű. A gazdag ember kenyere lehet hófehér és mégis ízetlen. De legyen a rabkenyér akár fehér, akár fekete, annak az íze bizony mindig csak keserű. Ezt a keserű kenyeret rágicsáltam én Franciaországban ötszáz jó magyar testvéremmel együtt. A háború utolsó napján estünk fogságba a Piavénál s tizennyolc hónapon át fonnyasztott, öregített valamennyiünket az idegen kenyér sótalan, ízetlen íze.

Az első hónapokban a Bretagne esős vidékét jelölték ki számunkra a gondos kezek. Szomorú, nehéz sors volt az! Ezt el is hallgatom, mert még majd sírásba kezdenék én is, meg olvasóim is. Csak annyit említek föl belőle, hogy itt csalódtam először abban a francia népben, akiért hajdanában rajongtam.

Erről a könnyes-esős vidékről Franciaország északi felébe, a lerombolt területekre vittek bennünket. Leégett erdők, összeroskadt templomok, porrá zúzott faluk, jelöletlen sírok száza, meg száza vártak itt bennünket. A Párist ostromló „Berta" innen okádta gyilkos tüzét az aggódó mesevárosra. Mi persze már csak a talapzatát találtuk ott. De többet ért ez nekünk magánál az ágyúóriásnál. Ennek a gerendázatából tüzeltünk majd két hónapon át.

Coincy mellett, egy hajdani tábori kórház kiérdemült barakkjait jelölték számunkra hajlékul. Olyan igazi raboknak való tanya volt ez. Padlós szoba egyetlen egy volt benne: az őröké.

a vinylvegyületek polymerizációja révén keletkező termékek, a hugyany és a szulfohugyany származékok és a phenol kéngyanták. A másik csoportba tartoznak a fémes rezinátok s a gyantás-esterek vagy estermézgák.

Az említett munka első kötetében mindeme műgyantákat ugyan tárgyalják, de ezek élén a cumaróngyanták és a phenol és a formaldehyd kondenzációja révén keletkező termékek állanak. A mesterségesen gyártott gyanták ipari alkalmazását a lakkgyártás és különösebben formálható — alakítható — cikkek gyártása terén részletesen ismerteti.

A munka zárófejezete ismerteti az amerikai anyagvizsgáló társaság rendes — előírásos — vizsgálati módszereit, amelyeket szigetelő anyagok vizsgálatánál használ. Az egész kötet bőséges számban közöl az irodalomból e tárgyra vonatkozó adatokat.

A majmok az ókorban.

A gondterhes napokon az emberi elme szebb jövő reményének hiányában szívesen elmereng a mult emlékein. Ily hatás alatt talán nem lesz érdektelen, ha az állatvilág ókori történelmének lapjairól, a kedves olvasóközönségemnek igényeit kielégítően, néhány szemelvényt ismertetek.

Az ókori európai népek képzeletvilágában a majmokról való ismeretek nagyon hiányosak voltak. Keller Ottó írja, hogy ezek a homálybaborított ismeretek annál inkább terjedhettek el, mivel az ókori Európa területén majmok nem éltek. Az ókori írások szerint az ember előtt az utolsó teremtés a majom volt. Feljegyzések vannak arról is, hogy beszélő majmok éltek, amelyeknek beszédje tulajdonképpen artikulálatlan hangokból tevődött össze. Az egyiptomiak közismert állatszeretete már eléggé érthetővé teszi, hogy a pávián majmokat is szent állatként tiszteltek. Az ókor klasszikus népei igen gyakran a nagyobbtermetű majmokat a szilénekkel, a pánokkal és a szatirokkal hozták vonatkozásba.

Az ókori Európa területén majmok, éppen úgy, mint a mai napokon, legfeljebb Gibraltár szikláin élhettek, amelyek a Földközi-tenger egyes szigeteit is benépesíthették. Plinius idejében már ezeken a szigeteken a majmok kipusztultak.

Az előrebocsátottakkal szemben Afrikában és Ázsiában seregszámra éltek majmok, ahonnan az ókori Európába számos majmot szállítottak. A majom a külföldi állatok közül a legnépszerűbb volt. Az asszir és egyiptomi királyok, valamint az ókori Európa uralkodói szelidített majmokat tartottak. A rómaiak legrégibb irodalma már a majmokról megemlékezik. A görögök irodalmában a majom Archilochos ideje óta szerepel. Eubulos komikus az aténiek majmoló szokásait teszi nevetség tárgyává. A majom természetesen a későbbi korokban úgy a görögöknél, mint a rómaiaknál a legkedveltebb luxusállat lett. Az ókori festmények, domborművek és a római sírkövek megörökítették az utókor részére a kedvenc állatokat.

Az ókoriak a majmokat igen különböző hangszerek használatára tanították (fuvola, syrinx, lantpengetés). Juvenal meséli, hogy Servius Tullius egykori sáncán, a római promenádon majomszínház nyújtott szórakozást a rómaiaknak. A majomszínházakban a napi élet ferdeségeit kikarrikaturázták. A feljegyzések szerint a világot hódító deszkákon szereplő majmocska „a korbácstól való félelemtől sarkalva", sisakkal és pajzzsal felfegyverzetten kecskén lovagolt és lándzsát vetett, melynek dobását, Martial szerint, az ellenfélként szereplő majom ügyesen kivédte. Pompeji gúnyos falképén Aeneas trójai menekülésénél három majom szerepel. Aeneast magát, mint hosszúfarkú majmot ábrázolták, teljes vértezetben és katonacsizmákban, vállait pedig díszes vörös talár fedi. Az utókorra visszamaradt a majomiskola képe is, amelyben a tanítómester szerepét a szamár töltötte be. Az ókori majomszínházakban a művészmajmok kutyákon lovagoltak, hadiszekereket hajtottak vagy tragikomikus álarcokban léptek a közönség mulattatására a porondra. A majmokat idomításuk közben szőlővel, fügével és borral jutalmazták meg. A majmok az ókori írások szerint a bort annyira kedvelték, hogy Afrikában a szándékosan kihelyezett bortól megrészegedve, fogságba estek. Az ókori vásári nép mulattatására, úgy, mint a mai napon is, szemfényvesztők (circulatores) bejárták a szelíd majmaikkal a vásárhelyeket. Ezek a majmok tevéken lovagoltak és különböző mutatványokkal szórakoztatták az ókorban is közismert naiv falusi népet. A vásári bohócot mímelő majmocska mutatványának jutalmául maga szedte össze a bámészkodó közönségtől a garast és mint a leggyakorlottabb koldus, az odadobott obulusokat nyakára vetett tarisznyácskájába elrakosgatta. Görögországban a majmokat bámuló gyerekek a látványosság hatása alatt elragadtatásukban *Καλός, Καλός! szép, szép!* kiáltásba törtek, miért is a majom *Καλλίας szépember* nevet kapta.

Az ókorban azonban, úgy mint a mai napon, a majom általánosságban szintén a csúfság mintaképe volt. Az aethiopiak előtt a sátán majom képében jelent meg. A majmot a szeren-

---

Üvegesablakú megint csak egy volt: a parancsnoké. Lámpa megint csak egynek jutott: a betegek szobájának.

Még ez mind nem lett volna ijesztő. A legégetőbb volt a velünk való bánásmód, a körülöttünk ólálkodó drótkerítés, a kéthetenként változó menázsi (2 hétig minden áldott nap rizs és öszvérhús, 2 hétig ökörbab és lóhús stb.), no meg a kutatások állandó ismétlődése.

Életünket talán ez az utolsó keserítette meg legjobban. Ezt sehogysem tartottuk összeegyeztethetőnek a franciák hajdani híren álló jellemével. Hol hajnalban, hol este, de legtöbbször ünnepnapok délelőttjén csak megszólalt a síp és nekünk sorakoznunk kellett a tábor terén minden nyomorúságos kis vagyonkánkkal felszerelve. Hátizsák, fogolyláda, fehérnemű, levelek, kedves emlékek, botok, fokosok vagy százszor is muszájszemlére kerültek. S bizony jaj volt annak, akinél francia újságot, szótárt, képeslapokat találtak.

Egy ízben új parancsnokot kaptunk, aki különös szeretettel nézte és végeztette ezeket a kutatásokat. S amíg bennünket testestől-lelkestől kikutattak kint, bent a barakkokban még a szalmazsákunk alját, belsejét is átszimatolták, nincs-e ott elrejtve valami tilos dolog.

Mint afféle ifjúságot nevelő-szerető ember, magam különös szeretettel gyűjtögettem össze a nagy francia városokból való látképes levelezőlapokat, hogyha majd hazasegít a jó Isten a magyar fővárosba, megmutathassak egyet-mást kis tanítványaimnak.

Jó szándékomra ennél az új parancsnoknál csakhogynem ráfizettem! Hiába mondogattam én, hogy mi vagyok otthon civilgúnyában s miért rakosgattam össze a képeket, egyszerűen rámítélte, hogy szökni akartam. A prizontól (áristomtól) ugyan kiváltságosan megmenekültem, de a 120 lapból álló szép gyűjteményemet tűzbe tétette a könyörtelen ítélkező. S ráadásul magamnak kellett azt a konyhánk égő katlanába belevetni, az őrök boldog hahotája mellett.

Csak egy volt még, aminek a rejtegetése az újságfélénél is veszedelmesebb volt: a pénz! Jaj volt annak akinél „civilpénzt" talált a kutató hadsereg, vagy maga a kommandáns. Csupán bonnoknak, vagy ahogy mi neveztük a hitvány papírdarabot: „lágerpénznek" volt szabad a zsebünkben lenni. Ezzel vásároltunk akarva, nem akarva a tábori kantinban azt, amit a parancsnok szeszélye nagy mennyiségben a nyakunkra zúdított. Amikor én újságot, festéket, képeket szerettem volna venni a szívem diktálása szerint, kénytelen voltam malagát, almabort, nadrágtartót s ehhez hasonlókat vásárolni, csakhogy láthassam pénzem értékké változását.

De a fogoly mindenütt fogoly! Azt szedi rá legjobban, aki őt legközvetlenebbül bántja. A munkára nap, mint nap kijáró legénység leleményessége révén mégis csak gyűltek, gyarapodtak magyar kézben a tiltott francia frankok. Amikor kimentek reggelenként, egy-egy gránáthüvelyből készült csínos virágtartó, egy-egy csodakígyó, fényképkeret, égetett fokosfej stb. mindegyiknek volt a mantlija alatt. A déli pihenési idő alatt pedig a falukba visszatérő civilnépnek „különmunkát" is végezvén, meg még az otthon készített kezeügyeskedését is neki adván, mégis csak átcsúszott egy-egy frank, sőt egy-egy nagyobb bankó is a dolgos magyar kézbe.

A munkából térőket sokszor egészen pőrére vetkőztetve kutatták ki, de nem találtak náluk az éhes őrök még csak egy centest se. Nem azért fogoly a fogoly! Cigarettába csavarva s meg nem gyújtva, kenyérbe rejtve, az ezüst frankosok meg szappanba nyomva egymásután gördültek át a drótkerítésen és határvizsgálóállomáson.

csétlenséget okozó állatok közé sorolták. Így a Leuktra melletti ütközet előtt a molosszusok királyának majma a spártaiak sorsfazekát felborította és ez előre jelentette a súlyos veszteséget.

Az anyamajomnak csemetéjével szemben tapasztalható felette gyengéd szeretetét az ókoriak úgy képben, mint írásban megörökítették. A *„majomszeretet"* ezek szerint már az ókoriaknál is gúny tárgyát képezte. Plinius és néhány meseköltő leírása Keller Ottó szerint túlzásba ment, amidőn azt állítják, hogy az anyamajom csemetéjét a nagy szeretet közben agyon is nyomja. Azonban a tapasztalatok szerint a rabságban tartott állatoknál ez a jelenség nemcsak a majmoknál, de más állatoknál is igen gyakran előfordul. Különösen a ragadozó és húsevő állatoknál ismételten tapasztaltam, hogy a kölykét féltve szerető anyaállat, ha anyasági helye körül nincsen elég nyugalom, kölykeit ide-oda cipeli, miközben nem egy fiatal csemete a korai halál áldozata lesz.

Az anyamajom a példaként álló szeretetével csak a csemetéjét halmozza el, ez a gyöngédség általában a majmoknak nem jellemvonása. Már az ókoriak is „rossz karakterűnek" mondták a majmokat, ahogy a tapasztalatok is kimutatták a majmok alattomosságát és rosszindulatúságát. A fogságba került majmoknál nézetem szerint az alattomos és rosszindulatú tulajdonság kifejlődéséhez nagyban hozzájárul a majmok körül forgolódó és bámészkodó emberek lelketlen műveletlensége. Ezek a barbár gondolkozású, emberi mivoltukból kivetköződött lények, kamasz gyerekes tréfa címén oly tárgyakat nyújtanak (égő cigaretta, élesszélű tükör, cinóberfesték, szúrós tárgyak, ártalmas táplálék, bűzös anyagok stb.) a kéregető majomnak, hogy az előbb-utóbb bizalmatlanná lesz a sok póruljárás után a reá vigyorgó arccal közeledő, ketrecen kívül élő földi lényhez.

A majom húsát csakis a gyzantok használták táplálékul Afrikában. Úgy a görögök, mint a rómaiak a majom húsát megvetették. Evvel szemben a majom húsát és zsírját az indusok, az egyiptomiak, görögök és a rómaiak jóhatású orvosszerül használták. A beteg oroszlán is csupán azért ejt zsákmányul majmot, regéli az ókori monda, hogy lázas beteg állapotát a majomhús elfogyasztásával gyógyítsa.

Az ókorban közismertek voltak többek közül a farkatlan törökmajmok, a cerkofmajmok és a pávián ok. Az utóbbi két család képviselőit különösen az egyiptomiak kedvelték, amelyek közül a Cercopithecus ruber nevű vörös cerkofmajmot kimúlása után bebalzsamozták. A luxori obelisken az utókorra visszamaradt galléros pávián okat felfelé irányított kezekkel, mint napimádókat örökítették meg. Lucian írásaiban olvasható, hogy Anubis templomából ezüst pávián szobrokat loptak el. Az archai görög művészek nem egyszer a pávián alakját használták fel modellül a szatirok alkotásához, úgyhogy az ily formában alkotott szatirok hosszú vaskos farkukkal inkább hasonlítottak a valóságos majmokhoz, mint a klasszikus idők közfelfogása szerint elképzelt szatirokhoz. A majomvadászatot Keller Ottó szerint egy föniciai dombormű örökítette meg, amelyen egy vadász is látható, amint a pórázon egy páriakutyafajtát vezet. Egyiptomi dombormű pedig két vadászagarat és egy foglyul ejtett pávián t ábrázol.

Az ókoriak előtt nem volt ismeretlen az indiai hulmanmajom. Megasthenes írja, hogy Latage város elővárosrészében nap-nap után megjelentek a majmok, hol a király parancsára főtt rizst szórtak szét. A majmok az élelem felszedése után az erdőkbe vonultak vissza. Ezt a szokást az indusok mind mai napig megtartották.

Amikor a punok Afrika nyugati partjait megszállták, nagy, emberszabású majmokat találtak, amelyek a legnagyobb valószerűség szerint gorillák voltak.

Az elmondottakból látható, hogy a majom, bár bizonyos esetben komikus, mulattató állat, mégsem férkőzött annyira az emberiség szívéhez, mint a többi, a már a legrégibb korban megszelidített háziállat és ezeknek leghűségesebb képviselője, a kutya. *Raitsits Emil dr.*

EBTENYÉSZTÉS

Vizslaverseny.

Az *Országos Vizsla-Club* szeptember 7-ik és 8-ik napján tartja idei országos vizslaversenyét Sárosdon (Fehérmegye), ifj. Esterházy László gróf birtokán.

A német vizslák 7-én, a magyar és angol vizslák 8-án bíráltatnak el. Vonszolékmunkára őzbak rendelkezésre fog állani, úgyszintén vízimunkára is alkalmas hely van biztosítva.

Az apróvadállomány: nyúl, fogoly, fácán gazdagnak mutatkozik.

Nevezési határidő augusztus 25. Ezentúl nevezéseket nem fogadunk el.

Bent a táborban már nehezebb volt eldugni a pénzt, éppen az örökös zaklatások miatt. Sokan úgy tettek, hogy a hazulról kapott levelezőlapjaikat összeragasztották s a kettő közé tették az öt- és tízfrankosokat. Aki azonban nem állandó megőrzésre kuporgatta, hanem valami kantinban nem vásárolható dolgot szeretett volna enni-venni, az csak olyan „hamarébb helyre" és mégis biztosra igyekezett tenni.

Ezt a „hamarébb helyet" siratta meg szegény Vass Gyuri. Sok „különmunkával", ebédidő feláldozásával annyira vitte, hogy három ötfrankosa is volt már. Nehogy a kutatásoknál rajtaveszítsen, a ropogós kincseit az ágya végénél levő és használatlannak látszó patkánylyukba dugta bele s ráhintett egy kevéske földet.

Hetek mulva valaki tízfrankost akart mindenáron felváltani, Gyuri készséggel vállalkozott rá. Illetve csak akart. Leseperte a „Wertheim"-szekrényéről a ráhintett ajtót s nyúlt az ötfrankosaiért. Annak azonban hült helye volt. Elnyelte a föld. Akaratlanul is azt hitte, hogy valamelyik társa talán megtudta a rejtekhelyet s az csente el. (Ámbár fogságban annyira szerettük egymást, hogy soha senkinek még egy kenyérmorzsája sem veszett el.)

Vass Gyuri némán tűrte az óriási veszteséget. Egyre abban bízott, hátha előkerül. Vasárnap aztán munkához látott. Félrehúzta az ágyát s a tőle megszokott szorgalommal a lyuk irányában ásni kezdett, mint valami éheslelkű kincskereső.

Talán el se hiszi, aki nem látta: meglett mind a három ötfrankos! De sajnos, szomorú állapotban. Valami fészekféle gödör mélyén, apró darabokra tépetten, pozdorjává gyúrtan. A tolvaj patkány ezekkel a kincsfoszlányokkal bélelte vackát.

Vass Gyurival együtt de szeretném, ha ezt a magyar patkányaink valaha visszatörlesztenék! *Móra László.*

MEMENTO.

Játszi meséket oszlat az éjben,
Nyögve dühében lejt a Duna,
Partja tövében, prédára készen
Les hegyi mócok démon ura . . .

Kósza lidércek gyúlnak a bércen . . .
Barát a hívét most lepi meg!
Itt szelíd álom, . . . ott gaz a résen . . .
Ölni, rabolni, mind nekimegy!

Villan a gyáva harci világa,
Gázol a horda tűzpatakon . . .
Agg, pici árva, kérne . . . hiába!
Székelyországra tör szabadon . . .

Álnok oláhfaj ront kebelére,
Bősz viharára éled a Cenk . . .
Otthon a szittya bár ezer éve,
Hol deli Árpád ércszava zeng!

Messze fehérlő Hargita bája . . .
Lágy csobogású büszke Maros . . .
Hűs vize mára hány megye lánya
Könnyeitől bús és zavaros? . . .

Búgva regélő kék folyam árja
Halk zokogással fut, kavarog,
Üszkös a tája . . . haj, de ne lássa
Székely, a csángó: hős magyarok! . .

1916. aug. 31. *FODOR PÁL.*

Nevezési díj clubtagoknak 3 aranykorona, nemtagoknak 6 aranykorona.

Nevezési ívet a titkárság (VIII., Nap-u. 4) küld. A kitöltött nevezési íveket, valamint a nevezési díjat Nagy László nevén kell beküldeni a fent jelölt időpontig.

Importáljunk!

Írta: *Ötvös Balázs*, Sződrákos, Pest vm.

1917 elején hasonló címmel intéztem felszólítást a vizslakedvelő vadászokhoz a „Nimród" és a „Vadászlap" hasábjain. A jelentkezett olvasóknak, magamat is beleszámítva, 30-nál több, legnagyobbrészt kölyökvizslát hozattam. Ezekből Csonkamagyarországon egy rövidszőrű német nőstény van még (éppen most is vannak kölykei egy hazai tenyésztésű kan után) Pest közelében. A többi túl van a határon. Azóta 2 rövidszőrű kan (Alf von Somborn és Alf von Lerchenfeld) és 1 nőstény (Hera von Teufelsburg) került hozzánk. A 3 éve hozatott Traps Altenau, bár elég sok jó utódot hagyott hátra, elpusztult vizslaállományunk nagy kárára.*) Nem mondhatjuk, hogy kevés hazánkban a pedigrés vizsla. Hiszen minden bokorban van tenyésztő, aki pedigrés kölyköket árul, de láttuk a kiállításokon, a versenyeken, hogy az a néhány importdarab kevés a felfrissítésre, regenerálásra. Hogy állományunk frissítésre, javításra szorul, azt nem kell bizonyítanom. Evidens, hogy ez csak importanyaggal lehetséges.

Az első lépéseket megtette már a nemrégen alakult Országos Vizsla-Club. Most van útban kiküldöttje Németországba, Dániába, Angolországba, hogy onnan pointereket, settereket, német rövidszőrűeket és drótszőrűeket importáljon.

A Club ezt az anyagot felállítandó kennele részére hozatja. Természetes, hogy a kanok fedeztetésre készen állanak a Club minden tagjának és a kölykekből is minden tag vásárolhat majd.

Mindez azonban kevés lesz a regeneráláshoz, A Vizsla-Club az idő rövidsége miatt nem közölte szándékát még a tagokkal sem. Adakozó mecenások összeadták a szükséges pénzt és egy szakértő kiküldött elindult, hogy előre lássa, mit adnak nekünk az idegenek.

Több tenyésztő azonban — közöttük magam is — elhatározta már régebben, hogy kiküld 1—2 biztosszemű szakértőt, hogy hozzon a kiállításokon, versenyeken látott vizslákból, vagy utódjaikból egynehány darabot. Hozunk angol és német vizslát magunknak és mindenkinek, akinek szüksége van rá, aki nálam bejelenti szándékát. Megvannak még régi összeköttetéseim Németországgal, Hollandiával és Angliával is. Ha a háború alatt, amikor Németország túlzó sovinizmusában kijelentette, hogy idegenbe, még a szövetségesnek sem ad ki jó anyagot, tudtunk olyan nőstényeket hozni, mint például Edelmann Giftig, Panther von der Wossnitz stb. híres kanok ivadékait, akkor most a szabad kivitel-behozatal idejében is elérhetjük ugyanazt.

Németországban, a mi pénzünkben számítva, nem drágább a vizslakölyök, mint nálunk. Csak a szállítással, kiutazással lesz drágább, de az is minimumra redukálódik, ha sokan állunk össze. Aki importálni akar, írja meg nekem (válaszbélyeget mellékelve), hogy milyen fajtára, neműre van szüksége, milyen terepen, milyen vadra akarja használni. (Éppen úgy, mint 1917-ben.)

Hallom előre a kifogást: „Nem bolond a német, az angol, hogy jó anyagot adjon ki kezéből, rossz pedig van itthon is elég". Nos, nem úgy áll most a helyzet. Levélben kialkusszuk, hogy milyen szülők után akarunk ivadékokat venni és ott a helyszínen látva vesszük át, tehát tudjuk előre, hogy mit veszünk.

Egyébként mi csak az ősszel megyünk ki importálni. Addig a Vizsla-Club importja már itt lesz és a sárosdi vizslaversenyen (szeptember 7-én és 8-án) mindenki megnézheti, hogy mit hoztunk, mit kaptunk.

Vállalom pointer, rövidszőrű és drótszőrű német, valamint hosszúszőrű münsterländer (utóbbit ismertettem a Nimródban is) hozatalát. Hozunk esetleg angol és gordon settert is.

*) Elpusztult az első importtal érkezett Tell von Karlshütte is, amelynek Vesta Siculia után való 3 kölyke 10 hónapos korban a két évvel ezelőtt megtartott sárosdi vizslaversenyen díjat nyert.

A MAGYAR FOXTERRIER-TENYÉSZTŐK EGYESÜLETÉNEK HIVATALOS- ÉS SZAKKÖZLEMÉNYEI

Rovatvezető: újvári *Cseh Ödön.*

□□□

A „Magyar Foxterrier-Tenyésztők Egyesülete" 1924. évi szeptember hó 28-án Budapesten, az „Állatorvosi főiskola" területén (VII., István-út 2.) *első orsz. foxterrierkiállítását* rendezi, mely a következő napon, szeptember 29-én a m. kir. csendőrségi kutyaidomítótelepen *Gödöllőn* (Méhészeti-telep, Máv. megálló közelében) tartandó *kotorékversennyel* nyer befejezést.

Szarvasbőgéskor.

Írta: *Teodorovits Jenő.*

Szeptember hónap az erdő koronás vadjának, a szarvasnak hónapja. A természet halódása ébresztője az ő szívüknek, nekik akkor kezdődik a tavasz, a szerelem.

Még melegen tűz a napsugár, de a tikkasztó forróságnak már vége. Az erdő haragoszöld lombja világos árnyalatot nyer. Itt is, ott is meglibben egy-egy korán megsárgult levél, súlytalan szárnyalással lassan hullik a földre. Az egybeolvadt dús lombozat között apró, szabálytalan rések keletkeznek, ezeken át behatol a napsugár, mohón szárítja fel a barna, örökké nedves levélszőnyeget. Nyomában halk zizegéssel zsugorodik össze a haraszt. Azután továbbszalad a napsugár, másutt nyaldossa a lombot . . .

Az alkonnyal együtt hűvösödik a levegő. Olykor megcsap egy-egy langyos légáramlat, az erdő adja ki melegét. Távol, az erdő mélyében megszólal egy szarvasbika, mély hangon elbődül, hangját próbálgatja. Készül a hajnali koncertre. Azután csend van, alszik az erdő . . .

Benn az erdő közepén kis tisztás, azon egy nyersfából durván összetákolt kunyhó, a vadászház. Tetejét belepte a moha, oldalát befutotta a borostyán. Zöld színével észrevétlenül beolvad környezetébe. Egyetlen szobából áll, benne a legprimitívebb bútorzat, két lóca, egy asztal. A fekhely fejedelmi. Vastagon a földreterített száraz mohaágy, rajta illatos erdei széna.

Ketten vagyunk bent: Bujdosó, az öreg erdőőr meg én. Halkan beszélgetünk. Viharedzett arcát olykor világítja meg pipájának felvillanó parazsa. Az erdei élet viszontagsága keményre edzette arcát. Egész életét kint töltötte a rengetegben, melynek minden zugát ismeri. Minden szikla, minden bokor jóbarátja, emlékeztetője egy-egy eseménynek. Pontosan tudja, hogy merre milyen bika bőg. Tudja, hogy hová jár a leghatalmasabb, egy pompás 14-es, ahogyan ő nevezi — az öreg úr. Annak a kedvéért jöttem én ki. Sokat hallottam róla. Vén remete, egyedül járkál, senkit meg nem tűr közelében. Most lángralobbant az ő öreg szíve is, szakított a magánnyal, maga köré gyűjtötte háremét s most hangjával túlszárnyalja az egész koncertet. Képzeletemben már előttem áll hatalmas alakja, azután elszendergek.

Arra ébredek, hogy valaki megérinti vállamat. Az erdőőr ébreszt. Felkelek. Még sötét van. Hűvös a levegő, de az égbolt tiszta, milliárd csillaggal. Bujdosó előttem megy az erdei emberek halk lépteivel. Szótlanul haladunk. Már bőgnek a bikák. Fel-felcsendül a távolban érces hangjuk. Egymásnak üzengetnek a vetélytársak.

Tudj' Isten, mióta megyünk már. Nekem óráknak tűnnek fel, pedig talán rövid félóra az egész. Egyszer az öreg megáll, halkan odasúgja, hogy figyeljek le a völgybe, ott szól az öreg úr. Tényleg impozáns hangja van, szinte reszket a lég.

Sorrendet változtatunk, most Bujdosó megy mögöttem. Lassan ereszkedünk a völgybe. Pokoli munka úgy lépni, hogy meg ne roppanjon alattunk egy-egy korhadt ág. Lassan haladunk . . . Minden 8—10 lépés után megállunk, hallgatózunk. Azután megint tovább . . .

Előttünk egy kiritkított fiatalos. Eddig is nehéz volt járni, de most százszor nehezebb. Folyton akadályoz egy-egy ág. Lassan hárítgatom el. Már elég közel van a bika, lehet úgy 150 lépés. Látni nem látok semmit, de csak úgy zeng körülöttem az erdő hangjától. Tovább már nem mehetek észrevétlenül, minden pillanatban megláthat egy ólálkodó tehén. Akkor pedig vége mindennek. Jó setét van, meg kell várni a hajnalt! Egy helyben állok és várok. Mintha közeledne a bika, mindig erősebb és erősebb lesz a hangja.

Lassan halványodnak a csillagok: virrad. Égfelé tartott puskámon már látom az irányzékot. Fürkészve keresem a bikát, de még nem látom. Most mintha megmozdulna előttem egy

Küllembíró: Pawelek Róbert, Wien. *Pótbíró:* Cseh Ödön, Budapest. *Kotorékbíró:* Jókuthy Sándor, Rákoshegy. *Pótbíró:* Piller Károly, Pomáz.

* * *

A kiállításon és a versenyeken *csakis* pedigrés és egészséges foxterrierek vehetnek részt.

Minden egyes foxterrier a *korának* megfelelően *csakis* egy osztályba nevezhető. A küllemosztályzatokat (kitünő, nagyon jó, jó, kielégítő, elégséges) a bíró legjobb belátása szerint adatja ki. A bírói ítélettel szemben *óvás* nem emelhető.

A küllemosztályokban a símaszőrű és drótszőrű foxterrierek, kanok és szukák *külön-külön* egy-egy osztályba soroztatnak.

A *küllemosztályok a következők:*

a) *Kölykök osztálya:* 9—18 hónaposok részére.

b) *Érettek osztálya:* 18—48 hónaposok részére.

c) *Öregek osztálya:* 48 hónapnál idősebbek részére.

A *kotorékversenyekben* a síma- és drótszőrű foxterrierek, kanok és szukák együtt versenyeznek.

Kor szerint a versenyosztályok a következők:

a) Kölykök versenye: 9—18 hónaposok részére.

b) Érettek versenye: 18—48 hónaposok részére. } *Borz.*

c) Öregek versenye: 48 hónapnál idősebbek részére. }

A versenyosztályozás mint a küllembírálatnál.

A *kotorékversenyeken csakis a „kitünő", „nagyon jó" és „jó" küllemosztályozást nyert foxterrierek vesznek részt.*

Átmenetileg a kiállítás küllembírálatán a „jó" osztályzatnál alacsonyabb küllemosztályzatot nyert foxterrierek részére — kor, szőrözet és nemre való tekintet nélkül — egy *Vigaszverseny* is van, amelyben a „kielégítő" és „elégséges" küllemosztályzatot nyert foxterrierek újabb nevezési díj lefizetése nélkül, automatikusan vesznek, illetve vehetnek részt.

A „*Győztes*" (champion) címet csakis a kitünő küllem, illetve munkaosztályzatot nyert foxterrierek kaphatják meg. A „Győztes" cím tehát kiadatik:

1. a kiállítás legjobb, kitünő osztályzatot nyert símaszőrű foxterrier kanjának,

2. a kiállítás legjobb, kitünő osztályzatot nyert símaszőrű foxterrier szukájának,

3. a kiállítás legjobb, kitünő osztályzatot nyert drótszőrű foxterrier kanjának,

4. a kiállítás legjobb, kitünő osztályzatot nyert drótszőrű foxterrier szukájának,

5. a kotorékversenyben a „*Kotorékgyőztes*" címet a három elébb nevezett korversenyek legjobb és kitünő osztályzatot nyert foxterrierje kapja meg szőrzet és nemre való tekintet nélkül.

A vigaszverseny „*Elsője*" nem lehet elnyerője a kotorékgyőztes címnek.

Nevezési díj a küllemosztályokban és kotorékversenyosztályokban foxterrierenként 60.000 korona. Azon foxterrierért, mely küllem és kotorékversenyben vesz részt, a tulajdonos 120.000 korona helyett csak *80.000 korona* nevezési díjat fizet. A kotorék vigaszversenyben a már amúgy is benevezett foxterrierek után nincs újabb nevezési díj.

Nem egyesületi tagok, illetve kiállítók a nevezési díj *duplaját* fizetik.

Díjazás:

A nagyszámú *tiszteletdíjakból* — különös figyelemmel az „*Érettek*" osztályaira, illetve versenyére — *csakis a „kitünő" és „nagyon jó" küllem- vagy versenyosztályzatot nyert foxterrierek részesedhetnek.*

Tiszteletdíjat nyer azonkívül a legjobb síma- és a legjobb drótszőrű tenyészcsoport. Egy tenyésztőtől (tenyésztő az, akinél a tenyészszuka a fedezéskor annak tulajdonában volt) legalább három foxterrier vehet részt nemre való tekintet nélkül. A három foxterrier közül azonban *legalább egynek a kiállító-tenyésztő* tulajdonában kell lennie.

Kiadásra kerülnek még művészi kivitelű ezüstözött érmek és bronzérmek. Minden egyes foxterrier, mely legalább „jó" osztályzatot nyer, egyesületi oklevelet kap.

Nevezési határidő: 1924. szeptember 15.

Nevezési lapokért minden kiállítani akaró foxterriertenyésztő vagy tulajdonos azonnal forduljon a következő címhez: *Magyar Foxterrier-Tenyésztők Egyesülete*, Budapest, VII., István-út 2. Állatorvosi főiskola, Poliklinika.

Az egyesület nevében:

Budapest, 1924. július 15-én.

újvári *Cseh Ödön* — egyesületi titkár.

Raitsits Emil dr. — egyesületi elnök.

---

bokor. Felette megjelenik egy gyönyörű aggancspár. Az ágak számát nem tudom kivenni, de biztos, hogy „Ő" az. Szívemet a torkomban érzem dobogni. Most már csak azt lesem, mikor bírom kivenni a test körvonalait, hogy lapockájába küldhessem golyómat.

Hatalmas robajra ijedek fel s mire feleszmélek, híre-hamva nincs a társaságnak. Az történt, — ami gyakran megesik, — a bikát figyeltem s nem vettem észre a közelben legelő kajlafülű tehenet. Egy mozdulatom elég volt hogy észrevegyen s elragadja az egész társaságot.

Most már mehetünk vissza. Bujdosó hallgatagon baktat utánam. Gondolkodom, érdemes volt-e ennyit fáradni? Igen! Semmi nagyobb csalódást nem érzek, némileg tán örülök is, hogy így történt. Azt a bikát úgyis megkapom egyszer. Szenvedélyes vadász vagyok és nem lövész, akinek nem az a fontos, hogy minél többet gyilkoljak, hanem gyönyörködjek akkor is, amikor semmit sem viszek haza. Már pedig a gyönyörűség, az izgalom addig tart, amíg lélekzetvisszafojtva közelítem a vadat. A többi már pusztítás. Megnyugszom. Búcsút veszek a párától kéklő, fenyvesek koszorúzta hegyektől. Sok gyönyörű percet köszönhetek nekik, viszontlátásra majd — jövőre.

„BETELJESEDIK."

Tőr villant a szívünkön keresztül
S a nyomán oly éles a fájdalom.
Magyar Hazánk! Téged gyilkolt e tőr.
Te vagy ott fönt szegény ravatalon.

S a gyilkosok tépik palástodat,
Arany paizsod' — almád' és kincseid'
És fölbujtó bősz orgazdáid, ím
Bíráikul segítenek nekik.

Csürögették, csavarták veszettül:
Kinek bűne legyen a háború?
Kié? . . . Mi a másét nem kívántuk,
Nem kellett az egünkre több ború.

Nem volt nekünk kalózhajóhadunk.
Nem raboltunk idegen partokat.
Nem társultunk hazaárulókkal
S csak védelmül használtunk kardokat.

Nem szítottunk bolgár-török viszályt,
Törökre nem küldtünk taljánokat.
Alattomban, patkányok orrára
Soh'se raktunk mérgezett szarvakat.

S amidőn a lovalt rablóvilág
Kincseinkért feltámadt ellenünk
S bármit csinált, bármint erőlködött,
Szemtől-szemben mégsem bírt meg velünk.

Bolsevik-kel nem mi szövetkezénk,
— Ez aljasság se mihozzánk tapad. —
Tisztes bírák, itt is *ti voltatok*,
Kiknél ilyen nemes gyümölcs fakadt.

Csináljatok rettentő orgiát;
Üljétek a gyilkos-tort nagy vígan . . .
A mi szívünk megreped, megszakad
S büszkeségünk szenved fájdalmiban.

De szent Hazánk sírjából is kikel.
Hitünk tanít rá, hogy feltámadunk.
Nem veszett el a mi igaz ügyünk,
Mienk lesz még, magyar lesz még Honunk.

Fromm Géza dr.

A „Magyar Foxterrier-Tenyésztők Egyesületének tisztikara: *Elnök:* Raitsits Emil dr. *Alelnök:* Wirker János, Jókuthy Sándor. *Titkár:* Cseh Ödön. *Pénztáros:* Bernthaler Béla. *Ügyész:* Szabados Ferenc dr. *Jegyzők:* Magics Jenő dr., Molnár Imre. *Számvizsgáló bizottsági tag:* Baróthy Miklós dr. *Kotorékintéző gazda:* Jókuthy Elek. *Választmányi tagok:* Bognár Lajos, Fuchs György, Hajós Jenő, Kirilovits György, Köves Andor, Piller Károly, Ruzicska Ferenc. *Póttagok:* Haám Artur, Szabovits Ernő, Vajda M. Pál, Cerva Károly, Bárczy Elek, Eber István. *Rendes tagok:* Esze Ferenc dr., Esze Kornél, Feik Ödön, Fodor Pál, Gyurmann Jenő dr., Hufnagel György, Kolos Artur, Kazáry Tivadar, Kratochwill Béla, Kellner Gyula, Klokocsán Lajos, Kisfaludy László dr., Kisfaludi Árpád, Körmöczy Illés, Müller József Leó, Márton István, Maltes János, Nagy István, Androjovits Jenő dr., Prokopius Ernő, Ruwald Gyula, bátori Reusz Andor, Schuller Terike, Sommer Boldizsár, Zajcsek Alfonz.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR FOXTERRIER- ÉS TACSKÓTENYÉSZTŐK EGYESÜLETE KÖZLEMÉNYEI

(Székhely: SÁTORALJAÚJHELY)

□□□

Felhívás. Ismételten felkérem a t. tagtársakat, hogy f. évi tagdíjukat (2 aranykorona) hozzám juttatni szíveskedjenek. Sátoraljaújhely, 1924. július hó 10-én. *Görgey Géza,* ügyvezető elnök.

Az Országos Magyar Foxterrier- és Tacskó-Tenyésztők Egyesülete újabb értesülésünk szerint kotorékversennyel és rendőrkutyabemutatóval egybekötött kiállítását nem Nyíregyházán, hanem *Miskolcon* tartja meg *1924. szeptember 14—15-én.* Felvilágosítással szolgál *Görgey* elnök, Sátoraljaújhely.

A MAGYAR DOBERMANNOSOK KÖZLEMÉNYEI

□□□

Magyar dobermannosok 1924. június 15-én nagykovácsi réten rendezett *kiállítás és verseny* eredménye: *I. Feketeszínűek: a)* kanok: I. díj Max von Abbazia. Tul. Benedek Géza rendőrfogalmazó. II. díj Greif v. Pettau. Teny. Koch. Tul. Hochstätter Gyula Budapest. III. díj Dobi. Teny. Marsowszky Gézáné. Tul. Molnár Géza Dezső Budapest. *b)* szukák: I. díj Naphegy Hejehuja. Teny. Kelemen Emil. Tul. Sándor Piri Budapest. II. díj Naphegy Hajrá! Teny. és tul. Kelemen Emil Budapest. III. díj Naphegy Fila. Teny. Kelemen Emil. Tul. Gyurmán Jenő dr. Budapest. IV. díj Naphegy Hip-hip-hurrá. Teny. Kelemen Emil. Tul. Nagy Lajos Budapest. *II. Barnaszínűek: a)* kanok: I. díj Bertl v. Achau. Teny. Sturmfeld Wien. Tul. Bér Dezsőné Budapest. II. díj Naphegy gazfickó. Teny. Kelemen. Tul. Szentkirályi Zsigmond dr. Hódmezővásárhely. *b)* szukák: I. díj Naphegy Flóra. Teny. Kelemen. Tul. Tenk Sándor Budapest. II. díj Naphegy Frajla. Teny. Kelemen. Tul. Breuer Miklós. *III. Kékszínűek: a)* szukák: I. Bella v. Künstlerheim. Teny. Thurmayer München. Tul. Kelemen Emil. Az összes I. díjas ebek tulajdonosai tiszteletdíjat kaptak. A vándordíjat Kelemen Emil fekete tenyészcsoportjával nyerte. A verseny eredménye: I. díj Gala Blitz. Tul. Vitéz Zsitrai. II. díj Dobi. Tul. Molnár Géza Dezső. Mindketten tiszteletdíjban részesültek. Budapest, 1924. július 1. *Wirker Béla.*

Telephírek.

„Ibrány" dobermann-telep (tulajdonos Bleuer Miklós földbirtokos, Ibrány, Szabolcs vm.) jelenti, hogy *Naphegy Frajla B. A.* tenyészszukáját május 23. és 24-én befedezte *Greif v. Pettau* fedezőkan (tulajdonos Hochstädter József, Budapest, I., Ilona-u. 14).

Bertl v. Achau fedezőkan (tulajdonos Bér Dezsőné úrasszony, Budapest, I., Mészáros-utca 40) befedezte május 8-án *Frieda v. Sanntal*-t (Oe. H. St. B. 1261 G.), tulajdonos Kelemen Emil, Városmajor-utca 36, május 30. és június 3-án *Naphegy Fila B. A.* tenyészszukát (tulajdonos Gyurmann Jenő dr. p.-ü. főtanácsos, I., Tárnok-u. 10), június 8. és 9-én *Lady*-t (tulajdonos vitéz Zsitvai József, Szombathely).

„Széplak" dobermann-telep (tulajdonos Kuthy György dr., Budapest) jelenti, hogy *Dolly v. Haidhausen* tenyészszuka (D. P. Z. Bd VII. 7436) *Tell Frühwirt* után május 21-én 3 : 1 — 2 : 2 kölyket vetett, melyek közül 2 : 1—1 : 1 került felnevelésre. Az egyik fekete kant dajka táplálta.

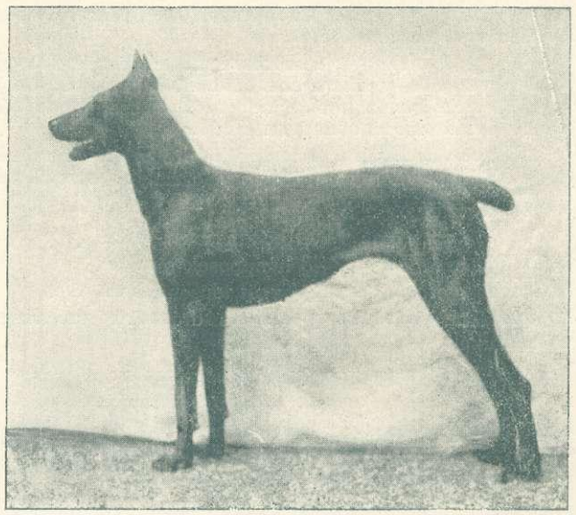

Dolly v. Haidhausen D. P. Z. B. 7436

„Naphegy" dobermann-telep (tulajdonos Kelemen Emil, Városmajor-utca) jelenti, hogy 1921. évi szalagversenygyőztes *Naphegy be szép vagy Bupsz, Albo v. d. Glücksburg* wieni fedezőkan után 3 : 0 — 5 : 1 — 0 : 0 kölyket vetett, melyek közül az anya egy barna kant nevel.

„Turul" dobermann-telep, tulajdonos Szathmáry Ferenc, Rákosszentmihály, József-utca 65, jelenti, hogy 1922. évi szalagdíjgyőztes *Naphegy Csilla M. Sv.* június 15-én *Greif v. Pettau* után 4 : 4 — 1 : 1 kölyket vetett, melyek dajka igénybevétele mellett valamennyien felneveltetnek.

„Hűvösvölgy" dobermann-telep, tulajdonos Szeles Pál dr., Hidegkúti-út 64, jelenti, hogy *Naphegy Dorka* tenyészszuka *Cunz Hoch-Wart* D. P. Z. Bd VII. 11684 wieni fedezőkan után július 2-án 4 : 5 fekete kölyket vetett, melyek dajka segítségével felnevelésre kerülnek.

A Magyar Dobermannosok 1924. szeptember hó 28-án a m. kir. állatorvosi főiskola területén *„dobermann pincser"* kiállítást rendeznek. Minden délelőtt 121—60 telefonszám alatt felvilágosítást adnak.

A magyar kutyák. A magyar pásztor- és juhászkutyák származása, leírása és tenyésztése. Az ebek táplálása, ápolása és a gyakoribb belső betegségek elleni védekezés. 112 szövegközti képpel; írta *Raitsits Emil dr.*, megjelent. Kapható a kiadóknál: Állatorvosi főiskola poliklinikája, József 8—30 (VII., István-út 2) és Centrum Kiadóvállalat Részvénytársaság (IX., Köztelek-u. 1).

Komondor-, kuvasz-, puli- és pumibírálat az állatorvosi főiskola területén *1924. szeptember 27-én,* szombaton. A bírói tisztséget *Raitsits Emil dr.* vállalta. *Nevezési díj nincsen.* A komondorok és kuvaszok bírálata délelőtt 9—12-ig, a pulik és pumik bírálata délután 3—6-ig. Mindenki hozza magával magyar kutyájának származási adatait. A fajtajellegnek megfelelő egyedek a „Magyar Kutyák Törzskönyvébe" kerülnek.

A magyar kutyafajták okszerű tenyésztésének irányítása érdekében altruisztikus alapon rendezendő magyar kutyabírálaton minden komondor, puli, pumi és kuvasz részt vegyen.

Csendőrkutyabemutató és kotorékverseny 1924. szept. 29-én. *A Magyar Foxterrier-Tenyésztők Egyesülete a Csendőrkutyaidomítótelep parancsnokságával karöltve: a magy. kir. csendőrkutyaidomítótelepen Gödöllő, Méhésztelepmegálló közelében I. Csendőrkutyabemutatót, II. Kotorékversenyt* rendez.

A nagy érdeklődésnek örvendő kutyasport legkiválóbb mutatványait a rendezőség a természetes viszonyok között teszi szemlélhetővé a nagyközönség előtt.

Az érdeklődőknek szívesen szolgál felvilágosítással a Magyar Foxterrier-Tenyésztők Egyesülete, VII., Rottenbiller-u. 23—25. Telefon: József 8—30.

MI·UJSÁG AZ·ÁLLAT-KERTBEN?

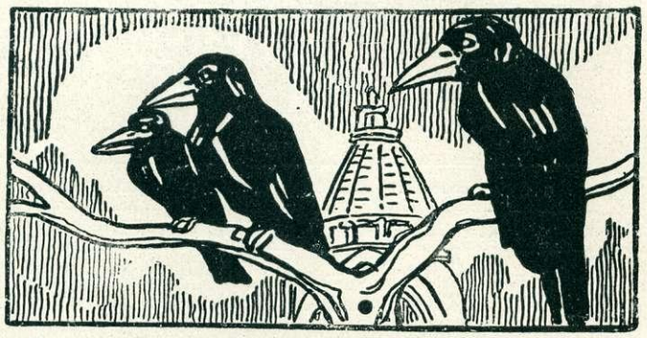

BUDAPEST FŐVÁROS ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJÉNEK KÖZLEMÉNYEI

Budapest, 1924. XI. évfolyam. 15—16. szám. Augusztus 1.—15.

KIADJA: BUDAPEST FŐVÁROS ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJE

Az állat- és növénykert igazgatóságának közreműködésével szerkeszti: RAITSITS EMIL DR.

Megjelen mint az „A TERMÉSZET" :o: :o: :o: melléklapja :o: :o: :o:

Gonoszság-e, vagy gondatlanság?

Lapunk tavalyi számaiban ismételten megemlékeztünk, sőt a napi sajtó útján a külföldi lapok is sokat foglalkoztak azokkal az atrocitásokkal, melyek a budapesti Állatkertben gyakran a legritkább és a legértékesebb állatainkat is a leglelketlenebb, barbár következetességgel pusztították.

Eleinte sokan azt mondották, hogy ez az embertelen perverzus megnyilvánulás csupán Magyarországon előforduló jelenség, amelyhez foghatót a külföldi állatkertek legvásottabb lelkű látogatója sem tudna elkövetni. Azonban — sajnos — mióta e nálunk tapasztalt kegyetlenkedés híre a *művelt Nyugatra*, sőt Amerikába is eljutott, a többfelől hozzánk intézett részvétnyilvánításokból leszűrhettük magunknak azt a sovány vígasztalást, hogy az ilyen betegeshajlamú *állatbarátok* nemcsak hazánkban járnak még szabadon, hanem Európaszerte.

Mint ismeretes, ennek az elfajulásnak a letörésére annak idején Állatkertünk megértő törzslátogatói közül minden előzetes megbeszélés nélkül valóságos titkos állatvédő gárda alakult. Ezek a lelkes állatbarátok állandóan figyelték a kert látogatóit, míg végre néhány csattanós megleckéztetés után, a kő- és koxdarabokkal, az éles Manlicher-lövedékekkel, a miniummal, a gombostűkkel spékelt zsemlékkel és tüzes cigaretákkal kedveskedőket sikerült emberségesebb érzésre hangolni.

Azóta ez a naponta megismétlődő kegyetlenkedések száma erősen megcsappant. Egyik-másik állat, közöttük *Sziám* is, természetes ösztönével lassankint kitanulta, hogy hogyan szerezhet magának elégtételt az ilyen állatbarátok mesterkedésével szemben. Akiknek arcába vizet fröccsent, azoknak csupán a ruhája bánja, hanem akiknek homokkal fújja tele a szemét, azok nem egyszer sokáig érezhetik lelketlen tréfájuk méltó jutalmát.

Az Állatkert legújabb kegyetlenkedői azonban egészen másfajta emberek. Ezeknek kártevő eszközei nem a gyanutlan majmoknak beadott tükördarabok, amivel nem egyszer kezét, száját, sőt nyelvét is összevagdalják, nem is a tüzes szivarvég, hanem a kánikula melegében megromlott, esetleg félig sült, vagy megpenészesedett különféle tészta és más ételmaradék. Miért is dobnák szemétre az ilyen romlott ételhulladékot — gondolják magukban. Majd megeszi az elefánt, a víziló, vagy a majmok és a többi könnyen megközelíthető oktalan állatok.

Szinte önkénytelenül tolul agyunkba a kérdés: gonoszság-e ez, vagy gondatlanság? . . . Mert ezek között az állatkedvelők színében tetszelgők között kétségtelenül akadnak olyan korlátolt emberek is, akik csupa szeretetből etetik beteggé kedvencüket. Mégis sokkal veszedelmesebbek az előbbieknél, mert ezeket a komoly gondolkodású, gyanutlan látogatók csak ritkán érhetik tetten. Hogy is ismerhetnék fel a nyájas etetőben a mérgezőt? . . .

E szomorú tapasztalatunk szóvátételére most az adott alkalmat, hogy *Marika*, az Állatkert közkedvelt, becézett kis csereelefántja váratlanul megbetegedett. Hosszas megfigyelés és alapos orvosi vizsgálatok után végre rájöttek arra, hogy a legutóbbi időben — különösen a legdédelgetettebb állatok közül — hasonló körülmények között már többen megbetegedtek. Étvágyuk elmaradt, játékos kedvük elhagyta, sőt egyik-másiknak láza is volt. Szóval az ételmérgezés tüneteit mutatták.

Minthogy az Állatkert vezetősége kényszerítő takarékosságból, az elgondolható legkisebb létszámra csökkentette ápolószemélyzetét s így nem állíthat minden ketrec és kifutó elé egy-egy őrt: a gondolkodni tudó, nemesen érező törzslátogatók védelmébe ajánlja a kert állományát, amelynek bekövetkezhető újabb hiányait a mai viszonyok között már valutáris okokból is lehetetlen volna pótolni.

Gondoljunk arra, hogy európai hírnevű Állatkertünk, — amelyre méltán büszkék lehetünk, — kifosztott, értéken alul becsült hazánk tudományos életének egyik elvitathatatlan intézménye; közös nemzeti tulajdonunk, amelyet minden gáncsoskodással, minden pusztító törekvésekkel szemben kötelességünk megvédeni. *F. P.*

A magyar pásztor- és juhászkutyakedvelők figyelmét felhívjuk, hogy elsőrangú kuvaszkölykök kaphatók az Állatkertben.

:: A kiadásért felelős: RAITSITS EMIL dr. ::

Az apróhirdetés egyszeri megjelenése 10.000 korona

Csakis válaszbélyeg beküldése esetén felelünk

„A Természet" előfizetési ára a drágulás folytán félévre 30.000 korona.

Természettudományi Közlöny. Szerkeszti: *Ilosvay Lajos* közreműködésével *Gorka Sándor*. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Eszterházy-u. 16.

„Magyar Foxterrier-Tenyésztők Egyesülete" Budapest. Állatorvosi főiskola poliklinikája, VII., Rottenbiller-utca 23—25. Telefon: József 8—30.

Országos Vizsla-Club igazgatósága Budapest, VIII., Nap-u. 4. Telefon: József: 4—14.

Magyar Fox-Terrier- és Tacskótenyésztők Országos Egyesülete. Székhely: Sátoraljaújhely.

Magyar Nemes Kanáritenyésztők Országos Egylete. Székhely: Budapest, VII., Wesselényi-utca 27.

Budapesti Aquarium- és Terrarium-Egyesület magyar természetbarátok társasága összejövetelét a *Schmidhofer*-féle vendéglő (II., Fő-u. 8.) külön termében tartja.

Állatbarátok lépjenek be az *Állatvédőegyesületbe*, Budapest, IX. Ernő-u. 13.

Díszhalak kaphatók az állatkert aquáriumában.

Pálmákat a legelőnyösebben vásárolhat az állatkert pálmaházában.

Elsőrangú foxterrier, komondor kutyák kaphatók az állatkertben.

Ajándéknak legszebb a szépen berendezett *Aquarium*. Kapható az állatkertben.

Drótszőrű foxterrier-kölykek Anka Állatkert és Daddy Fia után kaphatók *Jókuthy Sándor Rákoshegy*, Hermina-út 24. címen

Kuvasz kan, elsőrangú eladó *Karr Nándorné* (Sárvár) címen.

Kérelem a jószívűekhez. Kétgyermekes, teljesen világtalan özvegy asszony *Klovenyecz Mária* (Cinkota, Kossuth Lajos-u. 50. szám) papagályával kereste meg napi kenyerét. A kenyérkereső állat végső óráit éli s ezért egy egész család kenyér nélkül marad. Akinek háztartásában alkalmatlanná vált egy papagály, az a rikácsoló jószágot a szegény nyomorult családnak adja ajándékba.

EBKIÁLLÍTÁS MISKOLCON.

Az Országos Magyar Foxterrier- és Tacskótenyésztők Egyesülete, Miskolc város által rendezendő országos kiállítás keretében, *folyó évi szeptember hó 14—15-én ebkiállítást* és *műkotorék-versenyt* rendez. Értékes tiszteletdíjakat adunk; kiállítók ingyenes elszállásolásáról és kedvezményes élelmezéséről gondoskodunk.

Ebkiállítás az Állatorvosi főiskola területén 1924 szept. 28-án. A kiállítást a *„Magyar Foxterrier-Tenyésztők Egyesülete"* rendezi. Cím: Állatorvosi főiskola poliklinikája, VII. kerület, Rottenbiller-u. 23—25. Telefon d. e. József 8—30.

Angliából importált elsőrangú *simaszőrű foxterrier kan*, **Flying Fox** megegyezés szerint fedez. A feltételek megtudhatók a tulajdonosnál: *Bernthaler Béla* (Budapest, IX., Mátyás-u. 18.

A magyar kutyák című könyv, mely magában foglalja a magyar pásztor- és juhászkutyák származását, történetét, leírását, tenyésztését és a kutya nevelését, ápolását, valamint a betegségek elleni védekezést tárgyalja, megjelent. Szerzője: *Raitsits Emil dr.* A könyv kapható a Centrum Kiadóvállalat R.-T. címén IX., Köztelek-u. 1.

Foxterrier-kiállítás Budapesten, *1924. szeptember 28-án.* A kiállítást a *„Magyar Foxterrier-Tenyésztők Egyesülete"* rendezi. Cím: VII., Rottenbiller-u. 23—25. Telefon: József 8—30. A kiállítással kapcsolatban 1924. szeptember 29-én Gödöllőn, a Méhésztelep mellett lévő m. kir. csendőrkutyaidomító-telepen csendőrkutya bemutató- és kotorékverseny.

Német juhászkutyakölyök kapható: özv. *Molnár Fülöpné*, VI., Izabella-u. 48.

Drótszőrű foxterrier kan (import) kapható: *Beőthy Cica*, VI., Aradi-u. 60.

Bernáthegyi kan, 4 éves, eladó: *Szabados dr.* VII., Damjanich-utca 30.

Cserkész kölyök, elsőrangú simaszőrű fedezőkan, apja: Lágymányos Detector, anyja: Pardon Caramel. Fedezési feltételek: *Hufnagel György* III., Berend-u. 1.

Elsőrangú simaszőrű foxterrier kan, 4 hónapos, apja: Leov-Degernoss, anyja: Pardon Caramel, eladó: *Kazány Tivadar* III., Szent Endrei-u. 44. címen.

Német juhász (farkaskutya) **kutyakölykek**, elsőrangúak kaphatók *Döller*, telefon 1—13.

Belga óriásnyulak, kiállításokon kitüntetett szülőktől, kaphatók *Csendőrkutya-telep*, Gödöllő.

Dady Fia, elsőrangú *simaszőrű foxterrier* fedezőkan eladó. Cím: Nimród szerkesztősége, Franklin-társulat.

Magyar fajtájú kutyák (komondor, puli, kuvasz) bírálata az állatorvosi főiskolán 1924. szept. 27-én.

:: :: A kiadásért felelős: RAITSITS EMIL dr. :: ::

FROMMER-LILIPUT

1/4 term. nagyság

MELLÉNYZSEBPISZTOLY
6·35 mm. kapható
SKABA ÉS PLÖKL
fegyver- és lőszerraktárában
nagyban és kicsinyben
BUDAPEST V, VILMOS CSÁSZÁR-ÚT 33
Szállítás vásárlási engedély ellenében

Növendékállatok felnevelésénél megbecsülhetetlen szolgálatot tesznek a
BÖHM-féle MŰTAKARMÁNYOK
mivel kedvező összetételével alkalmas arányban és könnyen emészthetően sok izom- és csontképzőanyagot (fehérjét, foszfort, meszet, tápiókát) tartalmaznak.
Ebkalács, fácán és csibeeledelmintákat küld BÖHM EDE gabona- és műtakarmánykereskedő Hódmezővásárhely

VADÁSZOK! Fizessenek elő a
„NIMRÓD-VADÁSZLAP"-ra
XLIII. (X.) ÉVFOLYAM
Mutatványszámot küld a kiadóhivatal:
BUDAPEST, IV., EGYETEM-UTCA 4. SZ.

Székesfővárosi házinyomda 1924 — 5756